

Problémy věčné funkční podřízenosti a socio-Trojičního principu v komplementariánském podání

Teologie | 29.7.2016 @ 9.34

Již několikrát jsem se v českém prostředí setkal se zvláštním komplementariánským argumentem. Když jsem vysvětloval, že slovo kefalé (hlava) v 1Kor 11,3 neznamena „autorita“, a to mj. neboť by to znamenalo podřízenost Krista Bohu Otci, dotyčný vždy apeloval na 1Kor 15,28, kde se píše, že „až mu [Kristu] podřídí všechno, pak i sám Syn se podřídí tomu [Bohu], jenž mu podřídil všechno, aby byl Bůh všechno ve všem“. Pominu nyní exegetické otázky verše 1Kor 11,3, jimiž jsem se zabýval jinde. Pokud jde o 1Kor 15,26, nebudu nyní polemizovat se subordinačním výkladem. Upozorním jen, že Pavlův dovětek „... aby byl Bůh všechno ve všem“ a fakt, že jde o eschatologickou, nikoli ontologickou nebo „funkční“ noticku, otevírá prostor jinému než hierarchickému pojetí Trojice. Spíše chci dále trvat na tom, že pokud by měla Trojice sloužit za vzor vztahům mezi muži a ženami v církvi a v rodině, pak by mohl být komplementariánský výklad usvědčen ze subordinacionismu, který byl odmítnut na Níkajském koncilu v roce 325 po Kr.

Okénko do historie: Roku 325 bylo na Níkajském koncilu odmítnuto Areiovo učení, podle nějž byl Syn (Kristus) stvořenou bytostí. Jako takový by byl Syn nikoli soupodstatný s Otcem (homoousios), jak tvrdil Atanáš, byl by pouze podobné podstaty (homoiousios). Rozdíl jednoho „í“ vyvolal disputaci, která vedla ke vzniku Níkajské ortodoxie. V jádru této ortodoxie leží přesvědčení, že Otec a Syn (a Duch svatý) sdílí jedno božství. Jak píše durhamský odborník na patristiku Lewis Ayres, „nestačí říci, že každá z osob Trojice je držitelem plného božství“. Musí se trvat na tom, že každá z osob Trojice je držitelem plného božství takovým způsobem, že Bůh je stále jen jeden.

Sporné komplementariánské učení je kombinací dvou bodů. (1) Za prvé, vztahy uvnitř Trojice jsou mustrem, podle nějž se má zařídit církev a rodina, takže žena je paralelou Syna a muž je paralelou Otce. Tento princip budu nazývat jako „socio-Trojiční“. (2) Za druhé, vztahy uvnitř Trojice nejsou zcela rovné, ale Syn je Otcí podřízen. Není mu podřízen ontologicky, ale pouze funkčně. Není mu podřízen dočasně (tj. jen jako Ježíš Nazaretský), ale věčně. Hovoří se proto o „věčné funkční podřízenosti“ Syna, dále jen VFP (přeloženo z „Eternal Functional Subordination“ – EFS).

Věčná funkční podřízenost

VFP a socio-Trojiční princip není novou otázkou. Tato věc byla na talíři již dlouho v různých člancích a knihách. Nyní ale došlo ke zřetelné kulminaci sporu a k jeho průsaku z akademických koutků na populární scénu. Odstartoval ji nejspíše příspěvek pastora Golighera, který sám je komplementariánem, avšak s VFP a socio-Trojicí ostře nesouhlasí. Jinak řečeno, komplementarismus se nemusí opírat o pořádek uvnitř Trojice. Goligherovi zcela stačí např. komplementariánský výklad Pavlových instrukcí v 1Tm 2.

Předními představiteli komplementariánské socio-Trojiční teologie jsou v zahraničí baptisté a kalvinisté Bruce Ware a Wayne Grudem (a další), v Čechách pak Pavel Černý z Církve bratrské. Ve článku *Princip „kefalé“ a služba žen v církvi* (ThV 2008, vol. 1, str. 79–92) Černý například píše (zvýraznění vždy přidáno):

Muži a ženy mají odlišné role v manželství, tak **jak je to dáno stvořitelem**. Adam a Eva si byli rovni před Bohem jako osoby, ale odlišovali se ve svém mužství a ženství. Rozdíly mezi rolí muže a ženy **jsou určeny Bohem jako součást stvořitelského řádu**. Adamova vůdčí role v manželství **byla ustanovena Bohem před pádem a nebyla důsledkem hříchu**. (str. 84)

Toto je důležitý socio-Trojiční argument. Pokud by byly vztahy muže a ženy poznamenané hříchem, socio-Trojiční princip by nemohl fungovat, protože Trojice hříchem poznamenána nebyla.

Příkladem poddanosti jsou vztahy uvnitř Boží Trojice. Nikdy nečteme, že by se role obrátily a že by např. Bůh Syn posílal Boha Otce do světa nebo že by Syn oslavoval Boha Ducha svátého. **Při zachování dokonalé božské rovnosti uvnitř Trojice trvá diferenciace rolí**. Odlišnost rolí se neobjevila až s apoštolem Pavlem v 1. století nebo např. v dobách patriarchálního zřízení. Odlišnost role muže a ženy je dána již stvořitelem. Myšlenka hlavy a podřízenosti zde byla ještě před stvořením a **můžeme ji vidět uplatněnou také uvnitř božství**. (str. 85)

S pomocí takových a několika dalších argumentů dává Černého článek zápornou odpověď na otázku, zda žena může být ordinovanou kazatelkou sboru. Bylo by to zřejmě proti stvořitelскому řádu. Černý se ve článku dopouští i jiných, místy vhodných a zajímavých postřehů. Z výše citovaného však usuzuji, že je spolu s Warem a Grudem zastáncem obou kontroverzních principů. Komplementariáni jako Černý, Ware, Grudem atd. tedy říkají, že stejně jako je Kristus podřízen Otci, tak je žena podřízena muži.

Socio-Trojiční komplementariáni nepopírají rovnost Otce a Syna. Ve věci vztahu Syna k Otci ale hovoří o zmíněné VFP. Ware například uvádí, že „věčný Syn, Bůh Syn, je zároveň plně roven Bohu, zatímco je plně Synem a je vůči Otci věčně ve vztahu Činitele, který vykonává dílo a implementuje vůli Otce v plném podřízení a poslušnosti všeho, co Otec naplánoval“. Podle Warea a Grudema má být VFP příkladem pro vztahy mužů a žen. Ano, muži a ženy se podílí na stejném lidství tak, jako se Otec a Syn podílí na stejném božství. Jako je však Syn podřízen Otci, tak je žena v rodině a v církvi podřízena manželovi a nadřízenému mužskému vedoucímu.

Právě za tuto obezličku se na Warea a Grudema snaší ze strany egalitářských i komplementa-

riánských historických teologů děšť námitek. Egalitarián Michael Bird se domnívá, že jejich ponětí o autoritě v rámci Trojice „má potenciál Trojici proměnit ve Tri-erarchii namísto Troj-jednosti, což do níkajské teologie nelze vměstnat“. Carl Trueman říká, že níkajská trojiční nauka vyžaduje více než afirmaci soupodstatnosti Otce a Syna. Lewis Ayres upřesňuje:

Neměli bychom zapomínat na verše jako například Jan 5,26: „... jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě“. Synovi byla dána stejná moc jako Otcí. Teologové od Augustina po Akvinského chápali, že se musí říkat jak to, že Syn je poslán, tak to, že Syn vysílá sám sebe. Podobně jako že Duch je poslán Otcem a Synem a při tom „vane kam chce“.

Pro socio-Trojiční komplementariány je samozřejmě něco takového nepřijatelné. Žena podle nich rozhodně nemůže „vanout kam chce“ nebo někam „sama sebe posílat“. Je totiž věčně funkčně podřízena. Je to její osud, nikoli volba nebo dočasná povinnost. Je to součást neporušitelného stvořitelského řádu.

Tlak ze strany autorit historické teologie na Wareovu a Grudemovu VFP je nyní tak silný, že jim (egalitarián) Michael Bird doporučuje chytit se nejbližšího trámu a odplavat na bezpečnou níkajskou pevninu. Za kořen problému pokládá Bird to, „že někteří komplementariáni jsou ochotni vyměnit níkajskou kristologii za homoiskou kristologii jen aby získali větší hůl na odhánění žen od kazatelny“. Pokud bude tento tlak pokračovat, budou se muset Ware a Grudem buď vybarvit jako ti, pro něž je Kristus homoiousios spíše než homoousios, a tím se stát semi-ariány, nebo změnit názor. (Třetí možností bude mlčet a odpor ze strany zbytku křesťanstva pokládat za „útok toho Zlého“, což je oblíbenou obranou taktikou některých charismatických křesťanů při tvrdé srážce s odlišným názorem.)

Pro níkajské (tj. ne socio-Trojiční a nezastávající VFP) komplementariány bude socio-Trojiční princip i nadále postradatelný až nepřijemný. Jestliže je Syn plně roven Otcí, nanejvýš jen dočasně dobrovolně podřízen (Fp 2,5–11), není zcela v zájmu komplementariánské argumentace činit z něj paralelu podřízené ženy. Žena by pak byla zcela rovná muži, pouze na čas by se mohla vzdát některých výsad (např. během mateřské dovolené), aby pak byla mužem opět pozdvižena na své právoplatné místo ve službě. Takový komplementarianismus by mi nebyl proti srsti, pokud by počítal se stejnou věcí ze strany mužů. To už by ale ani nebyl komplementarianismus v klasickém slova smyslu, protože ponětí o odlišnosti mužů a žen je zcela vlastní i egalitariánům!

Socio-Trojiční princip

Nutno podotknout, že sám socio-Trojiční princip je stejně problematický jako VFP. Jakkoli si dokáží představit biblickou oporu subordinacionismu, nikdy mi nebylo zcela jasné, z kterého verše lze spolehlivě odvodit paralelu mezi Trojicí a sociálními vztahy. Je-li tím veršem 1Kor 11,3, je mi záhadou, jak z tohoto verše socio-Trojiční princip vyplývá. Je pro mne ohromným překvapením, že tito komplementariáni nemají potřebu tento zásadní teologický postulát ospravedlňovat. Není ani nikde jakkoli vysvětlen, pouze předpokládán (V knize Recovering

Biblical Manhood and Womanhood např. Johnson, 156;

Grudem, 464; Hardenbrook, 389). Abych byl přesný, tito komplementariáni neříkají, že 1Kor 11,3 obsahuje hierarchii autorit ve smyslu Otec – Syn – muž – žena. Grudem sám uvádí, že se zde nachází popis tří různých (hierarchických) vztahů (tamt. Grudem, 464). Vztah Otce a Syna je však vždy implicitně předlohou vztahu muže a ženy. Ne-li, proč by měli komplementariáni tak silnou potřebu obhajovat VFP?

Sečtělý letniční blogger Nick Norelli poznamenává, že nešvarem socio-Trojičního principu jsou vinni i někteří egalitariáni (např. Kevin Giles). Je to logické. Vždyť právě rovnost uvnitř Trojice by se mohla stát příkladem egalitářského pořádku. Norelli sám zastává určitou formu VFP, socio-Trojiční princip však odmítá.

Problém socio-Trojičního principu shledávám v tom, že přehlíží rozdíl mezi způsobem, jakým lidé žijí své lidství a jakým Trojjediný Bůh žije své božství. Bůh je (troj-) jediný, lidé ne. Souhlasím s tím, že Bůh ke svému obrazu učinil nikoli muže Adama, ale lidstvo – muže a ženu (Gn 1,26). Jsem ochoten kreativně spekulovat o tom, jak se Boží obraz naplňuje v manželství a v církvi při spolupráci různých lidí různých pohlaví (srov. J 17,20n). To vše mi však nesmí zastínit onen zřetelný rozdíl, že zatímco Bůh je bytostně jeden, muž a žena jsou bytostně dvě různé osoby.

Co bude dál?

Socio-Trojiční komplementarianismus jako sloučení dvou sporných bodů (VFP + socio-Trojiční princip) je nyní předmětem sveřepého odporu ze strany nezaujatých teologů i řady komplementariánů, takže lze předpokládat, že nedojde k jeho expanzi. I letniční kruhy, v nichž se pětibodový kalvinista Grudem těší jisté popularitě, by mohly být touto kontroverzí přivedeny ke střízlivosti.

Svým komplementariánským přátelům chci vzkázat, že právě komplementarianismus, který se snaží být odvozen z jakéhosi neporušitelného stvořitelského řádu, je mi nepříjemný nejvíce. Dokud diskutujeme o důsledcích testosteronu, manažerských kvalitách (v nichž excelují spíše ženy) a o neschopnosti mužů kojit dítě, diskutujeme o praktických věcech. I Pavlovy instrukce ohledně žen v jiných listech jsou situační, čili praktické, takže se můžeme přít o tom, zda v 1Tm 2 zakazoval ženám učit proto, že Eva neměla dostatečné instrukce, nebo proto, že k tomu od přírody není způsobilá. Situační a praktické argumenty lze však vždy vyzkoušet v praxi, takže se nakonec všichni shodneme na tom, že mezi muži a ženami jsou podstatné rozdíly, které by se ale neměly teologizovat, protože existují zvláštní případy. Jakmile se ale začne hovořit o neporušitelném stvořitelském řádu, dostáváme se na rovinu absolutistických teologických dekretů, které nemají pevnou půdu pod nohama nejen na poli teologie, ale i na poli etiky, protože implikují nerovnost.

Pro exegezi 1Kor 11,3 vyplývá, že by se měla vyvarovat (1) jak hierarchického chápání slova

„hlava“ (κεφαλη), které vede k VFP, (2) tak zcela svévolně eisegese jakéhosi mystického principu, dle něž je Trojice předlohou pro vztahy mezi muži a ženami. V této souvislosti doporučuji svou nedávnou práci na toto téma, kterou jsem konečně mírně doupravil a publikoval na Akademii.

<http://selah.diet/teologie/problemy-vecne-funkcni-podrizenosti-a-socio-trojicniho-principu/>